

6. Поспелов Г.Н. Лирика среди литературных родов. Москва : Издательство Московского университета, 1976. 208 с.
7. Стефанович О.К. Возлюби її до крови. Рівне : Азалія, 2003. 140 с.
8. Тичина П.Г. Зібрання творів : у 12 т. Т. 1. Київ : Наукова думка, 1983. 737 с.
9. Ткачук М.П. Українська література ХХ століття. Тернопіль : Медобори, 2014. 608 с.

Л.В. Мороз. Ролевая лирика: теоретические аргументы, проблемы терминологического определения. – Статья.

Аннотация. В статье исследованы теоретические аспекты ролевой лирики и вопросы ее соотношения с аутопсихологической лирикой. Рассмотрены терминологические проблемы определения ролевой лирики. Проанализирована роль ролевой лирики в системе форм художественной репрезентации автора в поэтическом произведении.

Ключевые слова: поэзия, ролевая лирика, аутопсихологическая лирика, автор, субъект поэтической речи, ролевой персонаж.

L. Moroz. Role lyrics: theoretical foundations, problems of terminological definition. – Article.

Summary. The article analyzes theoretical aspects of role lyrics and its relation with autopsychological lyrics. Terminological problems of definition of role lyrics are considered. The place of role lyrics in the system of forms of artist's representation in the poetic work is outlined.

Key words: poetry, role lyrics, autopsychological lyrics, author, subject of poetic speech, role character.

УДК 811.131.1

Л.І. Морошану

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри перекладу та мовознавства
Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна

І.В. Нікітіна

старший викладач кафедри перекладу та мовознавства
Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна

ПЕРШИЙ «УКРАЇНСЬКО-ІТАЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК» Є.Д. ОНАЦЬКОГО

Анотація. Стаття присвячена опису першого українсько-італійського словника, створеного видатним ученим, діячем української культури Є.Д. Онацьким (1941 р.). Наводиться короткий опис українсько-італійської двомовної лексикографії протягом більш ніж півстоліття.

Ключові слова: українсько-італійський словник, Євген Онацький.

Початок українсько-італійської двомовної лексикографії було покладено в Римі в 1941 р. виданням «Українсько-італійського словника» Євгена Онацького (Evghen Onac'kyj. Dizionario ucraino-italiano) [1]. Цей словник став першим серед двомовних українсько-італійських словників, які вийшли в світ набагато пізніше, через більш як півстоліття: «Словник італійсько-український, українсько-італійський» за ред. В.Т. Бусло (1998) [11]; «Dizionario italiano-ucraino, ucraino-italiano» авторів Л. Помпео та М. Прокопович (2005) [2]; «Українсько-італійський словник лінгвістичної термінології» І.І. Магушинця та Т.В. Лазер [10]; «Українсько-італійський тематичний словник» А. Гапон і В. Карпенко [5]; «Італійсько-український, українсько-італійський словник» О. Таланова [12]; «Італійсько-український словник. Українсько-італійський словник» авторів О. Кухар, О. Мединої, А. Воронка (2013) [9]. До створення українсько-італійської двомовної лексикографії мав пряме відношення й один із авторів цієї статті (Л.І. Морошану), підготувавши в 1996 р рукопис «Українсько-італійського, італійсько-українського словника», який через

відсутність матеріальних засобів не був виданий. Автор знайшла можливість опублікувати лише деякі частини цього словника у вигляді методичних посібників [6–8].

Словник Євгена Онацького був виконаний за підтримки Національного інституту культурних зв'язків із зарубіжними країнами (Istituto nazionale per le relazioni culturali con l'estero) і Королівсько-го інституту Східного університету Неаполя (R. Istituto universitario orientale di Napoli), де Є. Онацький багато років працював викладачем української мови. Надрукований був словник у передмісті Риму, м Гроттаферрата, в «Італо-східній друкарні Бадіа ді С. Ніло» (Grottaferrata: Scuola tipografia italo-orientale S. Nilo).

«Онацький Євген Дометійович (псевдоніми – Характерник та ін.; 13 (01) січня 1894 – 27 жовтня 1979 рр.) – журналіст, публіцист, мовознавець, історик культури, організатор наукової праці в Південній Америці, професор (1936). Дійсний член Української вільної академії наук, Наукового товариства імені Шевченка й Українського історичного товариства. Народився в м. Глухів у сім'ї міського вчителя. Закінчив Кам'янець-Подільську гімназію. Навчався у Київському університеті (1912–1917). В Українській Центральній Раді репрезентував Чернігівську губернію. Секретар УЦР (у січні – березні 1918 р.). Керівник прес-бюро, голова дипломатичної місії Української Народної Республіки в Італії (1919–1921). Член Української партії соціалістів-революціонерів. В еміграції – з 1921 р. Професор Вищого східного інституту в Неаполі (1936–1940), лектор Римського університету (1940–1943). У 1943 р. заарештований та ув'язнений німецькими нацистами. З 1947 р. проживав в Аргентині. Голова спілки українських науковців, літераторів і митців в Аргентині. У 1960–70-ті рр. редагував видання «Наш клич», «Дзвін», «Відродження». Автор-фундатор «Української малої енциклопедії» (у 16 кн., 4 т. Буенос-Айрес, 1957–1967), автор студій із біографістики, етнографії, української історіографії кінця XVIII ст., історії української культури, мемуарів. Помер у м. Буенос-Айрес (Аргентина) [13]. Бібліографії праць Є. Онацького присвячена робота М. Гаврилюк [4].

Працюючи в Італії у 1936–1940 рр., професор Євген Онацький викладав українську мову у Вищому східному інституті в Неаполі, а з 1940 р. і аж до арешту нацистською держбезпекою – у Римському університеті. Досі затребуваними є його тогочасні праці: «Українська теоретично-практична граматики для італійців» (1937), «Studi di Storia e di Cultura Ucraina» (1939), «Словник українсько-італійський» (1941), «Основи суспільного ладу», «Чарівне коло та ритуальне оголення» (1938) та ін. [3].

У передмові до Словника автор повідомляє, що статті цього першого українсько-італійського словника розташовані в порядку українського алфавіту; український алфавіт налічує 33 літери: А, Б, В, Г, Ґ, Д, Е, Є, Ж, И, І, Ї, К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, У, Ф, Х, Ц, Ч, Щ, Ю, Я, Ь.

Для економії місця словникові статті згруповані за коренями. Перше слово кожної групи розділено на дві частини знаком ||, який залишає спільний корінь зліва. Для інших елементів корінь замінюється знаком -. Іноді через рухливість акцентів в українській мові авторові доводилося або відмовлятися від формування таких груп, або зміщувати знак поділу з кореня.

Алюм||ній, нію, m. alluminio, m; -йовий, а, е d'alluminio.

Як основні форми наводяться називний і родовий відмінки; іноді слова вказуються також у називному і родовому відмінках множини, коли вони мають значні відмінності в словотворі та наголосі. Рід кожного імені також вказано.

Альзас, су, m. Alsazia, f.

Алькальїди, дів, m. pl. alcaloidi, m. pl.

У прикметників вказуються закінчення всіх трьох типів.

Алюр||ний, а, е accurato, lindo: а-на дівчина, ragazza pulita; -ність, ности, f; lindore, m; pulizia, f.

Говорячи про прикметники та про віднесення їх до сильного або слабого типу відмінювання, автор посилається на свою «Українську теоретико-практичну граматику», яку було опубліковано Королівським вищим східним інститутом Неаполя в 1937 р.

Для кожного дієслова дані інфінітив і форми перших двох осіб в однині теперішнього часу дійсного способу. Поряд із недоконаним видом дієслова також зазвичай дається доконаний вид (часто в дужках), і навпаки. Дієслова, які не мають будь-яких вказівок щодо їх виду, наводяться в недоконаному виді.

Наголос вказується в усіх українських заголовних словах (крім односкладових) за допомогою виділеного курсивом голосного. Наголос у формі апострофа перед іншими словами групи вказує на те, що наголос припадає на останній склад спільного кореня.

Альбін||їзм, му, m. albinismo, m; -ос, са, m. malato d'albinismo.

Також про постановку наголосу повідомляється, що «якщо наголос не вказано в словах групи, це означає, що наголос залишається в тому ж складі, що і в першому слові групи. Для тих, хто погано знає

мову, буде легко відрізнити цей акцент від апострофного, використовуваного в українській мові після лабіальних перед голосними є, ї, ю, я» [1, с. 6].

У словнику, крім лексики української літературної мови, є чимало слів, взятих із живих діалектів західної частини України, а саме зі Східної Галичини, Землі Лемків і Карпатської України. Е. Онацький пише: «Цього діалектного впливу неможливо було уникнути, враховуючи, що на сторінках творів українських письменників, таких як Іван Франко, Черемшина, Стефаник, Кобилянська та інших, є багатий пласт діалектних форм. Вони позначені в словнику загальної аббревіатурою «Gal.», яка позначає не тільки Східну Галичину, а й Землю Лемків і Карпатську Україну» [1, с. 6].

Закінчується передмова подяками автора всім, хто допомагав і сприяв появі цієї видатної лексикографічної праці: «Щоб зрозуміти, скільки технічних, моральних і фінансових труднощів довелося подолати автору, досить сказати, що на обкладинці словника він показав 1938 рік, а тепер 1941. Єдина друкована машина, на якій українські друкарі працюють в Італії, – це італо-східна друкарня Бадіа ді С. Ніло з міста Гроттаферрата, якій була дана ця робота. Проте, навіть із найкращою волею своїх керівників, він не міг зробити більше, ніж зробив, оскільки у нього не було обладнання, необхідного для роботи такого розміру».

Автор пише: «Я повинен висловити свою щирю подяку українським монахам Гроттаферрата, завжди пильним і уважним щодо точності друку, і дорогому другу, проф. Альфонсо Фіорентіно, який дуже допоміг у виправленні італійського словникового запасу. Я також хотів би висловити подяку отцю Лаззаро Бересовському з українського ордена Святого Василя Великого, котрий люб'язно надав мені в розпорядження свою дорожню колекцію рідкісних радянських словників, виданих Українською академією в Києві, яку не можна знайти за кордоном. І потім – насамперед – я вдячний покійному графу Бернардіно Барбелліні Аміді, колишньому комісарові Р.І.І., котрий потім героїчно поліг на полях битв у Греції, і дорогому другу, проф. Луїджі Сальвіні, які були справжніми творцями і натхненниками цієї моєї роботи, що, хоч і не ідеальна, безумовно, сприятиме вивченню та розумінню української мови і літератури, які є справжньою душею великого народу, так мало ще відомого» [1, с. 7] (переклад з італійської – Л. М.).

Наведемо приклади словникових статей:

Аля, int. per scacciar via suini.

Аляб||астер, стру, m. alabastro, m; -астровий, а, е alabastrino, d'alabastro.

Аляр, ру, m. rumore, m; chiasso, m; strepito, m.

Аляр||м, му, m. allarme, m; -міст, ста, m. uomo panico, allarmista, m.

Альбатрос, са, m. albatro, m.

Альбігойці, ців, m. pl. albighesi, m. pl.

Альбіноійці, ців, m. pl. Albighesi, m. pl.

Альбо, cong. inv. o, oppure.

Альбо||м, му, m. album, (pl.albi), m; -мний, а, е d'album.

Альбум||н, ну. [-на, ни, f.] albumina, f.

Альвео||ля, -лі, alvèolo, m, -лярний, а, е d'alvèolo.

Альгамбра, ри, f. Alhambra.

Альгебр||а, ри, f. àlgebra, f. -ичний, а, е algebrico.

Альжір,-ру, m. Algeria, f. (regione); Algeri, m. (città).

Альк||ир, -ру, m. alcova, f; -ирик, ка, m. dim.

Альков, ва, m. (-ова, ви, f.) alcova, f.

Алько||голізм, му, m. Alcoolismo, m. [1, с. 20].

Словник Євгена Онацького не втратив своєї наукової ваги і зараз. Він має величезне значення не тільки як інструмент для українсько-італійського перекладу, але і як джерело вивчення лексичного складу і словотвору як української, так і італійської мов у першій половині ХХ ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Onac'kyj E. Dizionario ucraino-italiano. Roma, Grottaferrata : Scuola tipografia italo-orientale S. Nilo, 1941.
2. Pompeo L., Prokopovych M. Dizionario italiano-ucraino, ucraino-italiano. Editore : Vallardi A. Collana : Dizionari plus. 2005. 623 p.
3. Бутко С. Із когорти видатних українців із історичної Чернігівщини: Євген Онацький. *Український інститут національної пам'яті*. URL: <http://www.memory.gov.ua/news/iz-kogorti-vidatnikh-ukraintsiv-iz-istorichnoi-chernigivshchiny-evgen-onatskii>.
4. Гаврилюк М. Бібліографія праць професора Євгена Онацького: 1917–1964. Буенос-Айрес, 1964.
5. Гапон А., Карпенко В. Українсько-італійський тематичний словник. Київ, 2008. 120 с.
6. Дем'янова Л.І. Nomi geografici: Breve dizionario ucraino-italiano, italiano-ucraino. Географічні назви: Короткий українсько-італійський, італійсько-український словник. Odessa : Comitodi Odessa della Società Dante Alighieri, 1999. 41 с.

7. Дем'янова Л.І. Proverbi e modi di dire: Breve dizionario ucraino-italiano, italiano-ucraino. Прислів'я та приказки: Короткий українсько-італійський, італійсько-український словник. Одеса : ОДУ, 2001. 33 с.
8. Дем'янова Л.І. Siglee abbreviazioni: brevedizionario italiano-ucraino. Скорочення і аббревіатури: короткий італійсько-український словник. Odessa : Università Nazionale di Odessa, 1999. 38 p.
9. Кухар О., Медина О., Воронка А. Італійсько-український словник. Українсько-італійський словник / ред. В. Бусел. Ірпінь : Перун, 2013. 1136 с.
10. Магушинець І.І., Лазер Т.В. Українсько-італійський словник лінгвістичної термінології. *Ukrainian-Italian Linguistic Glossary*. URL: https://www.academia.edu/35849850/Ukrainian-Italian_Linguistic_Glossary.
11. Словник італійсько-український і українсько-італійський / ред. В.Т. Бусло. Київ – Ірпінь : Перун, 1998.
12. Таланов О. Італійсько-український, українсько-італійський словник. Київ : Арій, 2012. 544 ст.
13. Ясь О.В. Онацький Євген Дометійович. *Енциклопедія історії України* / редкол.: В.А. Смолій та ін. НАН України ; Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2010. Т. 7. 728 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Onatskyj_Y.

Л.И. Морошану, И.В. Никитина. Первый «Украинско-итальянский словарь» Е.Д. Онацкого. – Статья.

Аннотация. Статья посвящена описанию первого украинско-итальянского словаря, созданного выдающимся ученым, деятелем украинской культуры Евгением Онацким (1941 г.). Наводится краткое описание украинско-итальянской двуязычной лексикографии на протяжении более полувека.

Ключевые слова: украинско-итальянский словарь, Евгений Онацкий.

L. Moroshan, I. Nikitina. The first “Ukrainian-Italian dictionary” E.D. Onatsky. – Article.

Summary. The article is devoted to the description of the first Ukrainian-Italian dictionary, created by an outstanding scientist, a Ukrainian cultural figure Eugene Onatsky (1941). A brief description of the Ukrainian-Italian bilingual lexicography over half a century is given.

Key words: Ukrainian-Italian dictionary, Yevgen Onatsky.

УДК 378.14

А.М. Найда

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу,

Дніпровський державний технічний університет,
м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА-ПЕРЕКЛАДАЧА

Анотація. У статті розглядається концепція інтегрального підходу до вивчення особливостей і ролі художнього перекладу як акту міжкультурної комунікації.

Ключові слова: переклад, фахова компетентність, інтерактивне навчання.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки пріоритетним напрямом підготовки перекладачів із російської мови українською є формування їх фахової компетентності, що передбачає не дослівну передачу сенсу твору, а вміння передавати атмосферу, стиль, манеру написання автора, багатство його мови й естетики. Серед вагомих досліджень у цій царині, спрямованих на вивчення загальних і часткових закономірностей мовленнєво-мисленнєвих операцій перекладача, називають праці таких відомих науковців, як Г. Крінгс, Г. Геніг, Ю. Сорокін. Зокрема, Г. Крінгс метою перекладача вважає побудову «градуїрованої» моделі процесу перекладу [1, с. 394], акцентуючи увагу на таких положеннях:

Ментальні процеси, що відбуваються в голові перекладача, є стрижневим компонентом перекладацької діяльності, належачи до сфери перекладознавства.

Предметом вивчення є всі когнітивні процеси, спрямовані на появу кінцевого продукту перекладу, від перших досліджень до останніх коректур.